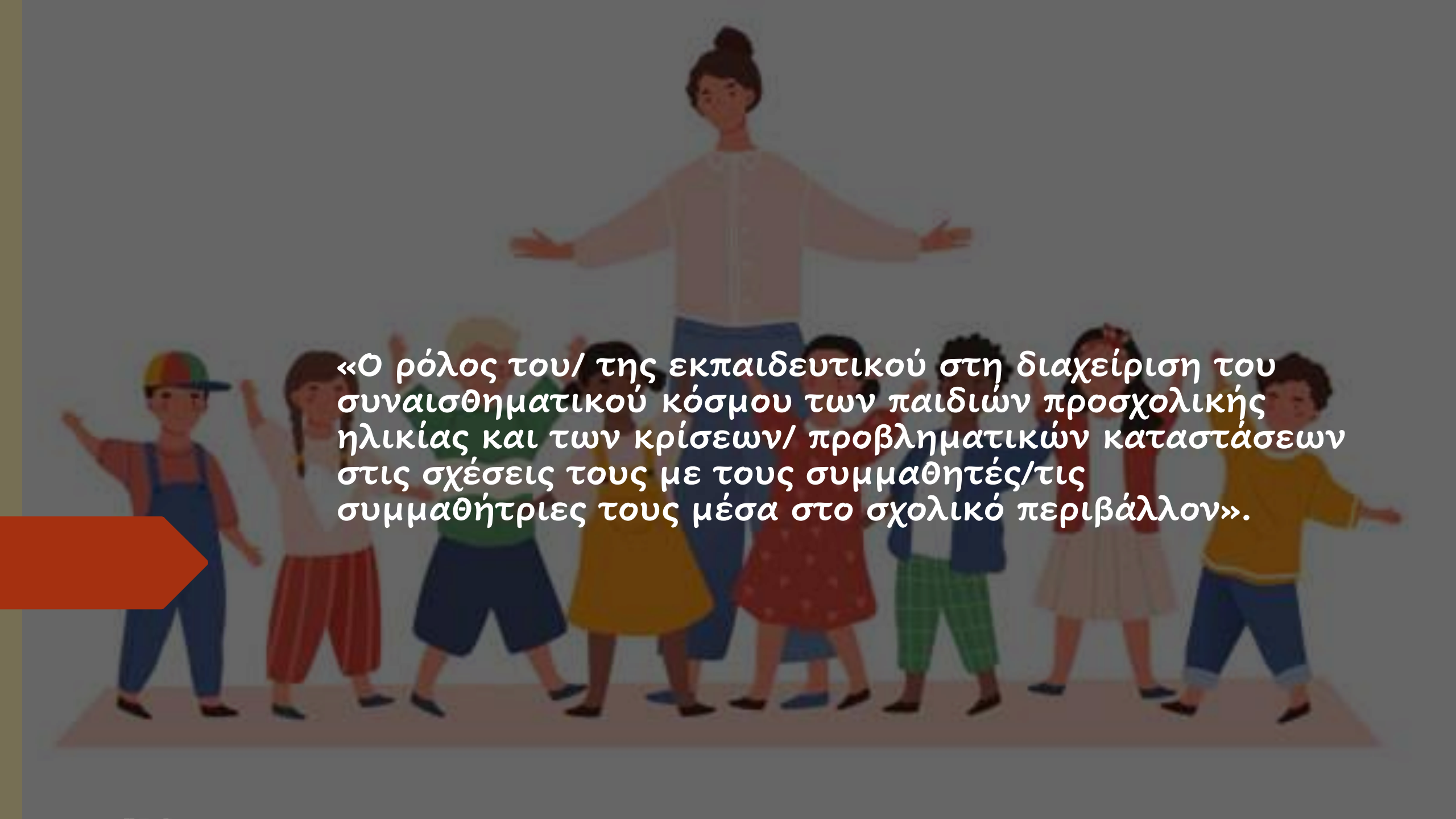


*Ο ρόλος του/ της εκπαιδευτικού στη διαχείριση
του συναισθηματικού κόσμου των παιδιών
προσχολικής ηλικίας και των κρίσεων/
προβληματικών καταστάσεων στις σχέσεις τους
με τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριες τους μέσα
στο σχολικό περιβάλλον.*

Πρακτικές Εφαρμογές

Εισηγήτρια: Μαρκέλλα Πιτσιλλίδου
Εκπαιδευτικός Προδημοτικής Εκπαίδευσης
Σχολιάστρια: Δρ Μαρία Ηρακλέους

16 Απριλίου 2024

An illustration of a female teacher with dark hair in a bun, wearing a light pink long-sleeved shirt and blue pants, standing in the center with her arms outstretched. In front of her is a line of nine diverse children of various ethnicities and ages, also with their arms outstretched. The children are wearing colorful clothing: a boy in a rainbow cap and blue overalls, a girl in a white shirt and red striped pants, a boy in a green shirt and blue shorts, a girl in a yellow dress, a girl in a red polka-dot dress, a boy in a blue shirt and green pants, a girl in a red shirt and white skirt, and a boy in a yellow shirt and blue pants. The background is a solid light gray. A large orange arrow points from the left edge towards the text.

«Ο ρόλος του/ της εκπαιδευτικού στη διαχείριση του συναισθηματικού κόσμου των παιδιών προσχολικής ηλικίας και των κρίσεων/ προβληματικών καταστάσεων στις σχέσεις τους με τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριες τους μέσα στο σχολικό περιβάλλον».

Κρίση...

Τι ονομάζουμε κρίση;

- «Μία **προσωρινή** κατάσταση αναστάτωσης και αποδιοργάνωσης, χαρακτηριζόμενη πρωταρχικά από την αδυναμία αντιμετώπισης εκ μέρους του ατόμου μιας συγκεκριμένης κατάστασης μέσω της χρήσης συνήθων μεθόδων επίλυσης προβλημάτων, αλλά και από την πιθανότητα μιας ριζικά θετικής ή αρνητικής έκβασης» (Slaikeu, 1990, σ.15).
- Δημιουργείται από **απροσδόκητο γεγονός** => μεγάλη **ψυχολογική δυσφορία** =>

Συνεπώς δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με τις συνήθεις στρατηγικές αντιμετώπισης αγχογόνων καταστάσεων!!!







Πως εκδηλώνονται οι κρίσεις από παιδιά Προσχολικής Ηλικίας...

Δυσκολία μοιράσματος εξοπλισμού σχολείου και τάξης.

Προσπάθεια επικράτησης του ισχυροτέρου (σωματική δύναμη/ κτυπήματα, κλωτσιές, μπουνιές κλπ).

Αδυναμία ως προς το να μοιράζονται την προσοχή της δασκάλας με τους συνομήλικους.

«Δεν θέλω να παίξω μαζί σου».

Κοροϊδία.

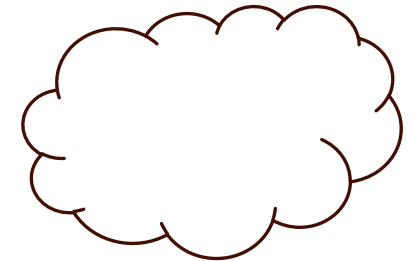
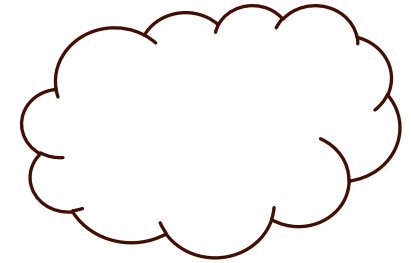
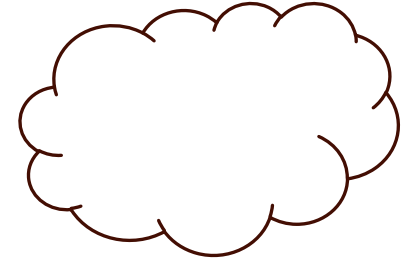
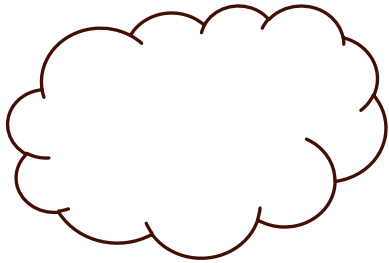
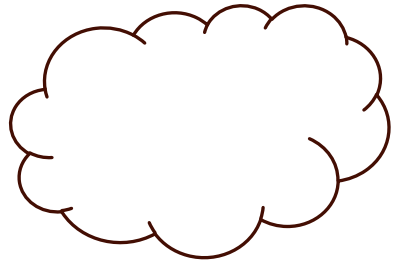
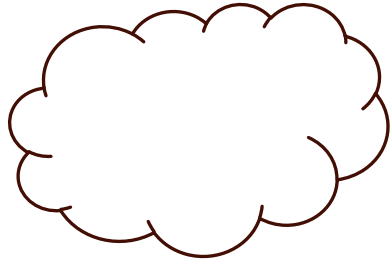
Αποτέλεσμα:

Αδυναμία διαχείρισης του συναισθήματος =>

Κρίσεις και προβληματικές συμπεριφορές/ καταστάσεις μέσα στο σχολικό περιβάλλον.

- ➡ Σοκ, φόβος, άγχος, ανασφάλεια, ενοχές.
- ✓ Προσκόλληση στα πρόσωπα φροντίδας και αναζήτηση καθησυχασμού.
- ✓ Παλινδρόμηση σε προηγούμενα αναπτυξιακά στάδια (π.χ. Νυχτερινή ενούρηση).
- ✓ Δυσκολίες στον ύπνο.
- ✓ Ευερεθιστότητα, επιθετική συμπεριφορά.
- ✓ Δυσκολία διατήρησης της συγκέντρωσης.
- ✓ Συμπτώματα μετατραυματικού στρες (π.χ. αναβίωση του τραυματικού γεγονότος).

**Πίσω από τις
εικόνες...**



Δύο κατευθύνσεις στον τρόπο προσέγγισης...

Παρέμβαση ή/
και επιβολή
κυρώσεων.

Vs

Στήριξη,
καθησυχασμός,
βοήθεια στην
διαχείριση του
συναισθήματος
και κατ'
επέκταση στην
επίλυση του
προβλήματος.



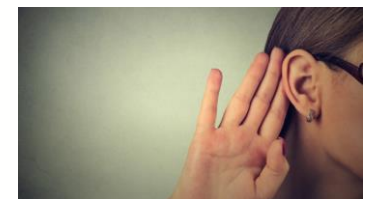
1. Να κατανοήσουν το γεγονός.
2. Να αναγνωρίσουν και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους.
3. Να διατηρήσουν την αίσθηση του ελέγχου και της ασφάλειας.
4. Να λάβουν φροντίδα, κατανόηση και αποδοχή.



Τι χρειάζονται τα παιδιά σε μια κατάσταση κρίσης;

Αρχές στήριξης των παιδιών σε καταστάσεις κρίσεων

- Παρέχουμε **φροντίδα, καλοσύνη** και **ενσυναίσθηση**.
- Προσκαλούμε το παιδί να μας μιλήσει **όποτε το ίδιο θελήσει**.
- Χρησιμοποιούμε δεξιότητες **«καλού ακροατή»**: Ακούμε, δεν επικρίνουμε, δίνουμε χώρο στο παιδί να μιλήσει και να αναπτύξει τη σκέψη του, επικυρώνουμε τα συναισθήματά του => φωνή ενηλίκων => φιλική προς τα παιδιά (**children friendly**).
- Αφουγκραζόμαστε **τι χρειάζονται** τα παιδιά.
- **Δεν παθολογικοποιούμε** και **δεν στιγματίζουμε** τις αντιδράσεις τους, όποιες κι αν είναι αυτές.
- Εξασφαλίζουμε **σταθερότητα στη ρουτίνα** του παιδιού, όσο το δυνατόν περισσότερο.





Ενθαρρύνουμε την εγγύτητα και τη σύνδεση των παιδιών με την οικογένειά τους, τους δασκάλους τους και τους συμμαθητές τους.

Ενθαρρύνουμε τη χρήση προσαρμοστικών μηχανισμών αντιμετώπισης των προκλήσεων.

Ενθαρρύνουμε τα παιδιά:

Να ξεκουράζονται, να ασκούνται και να τρώνε καλά.

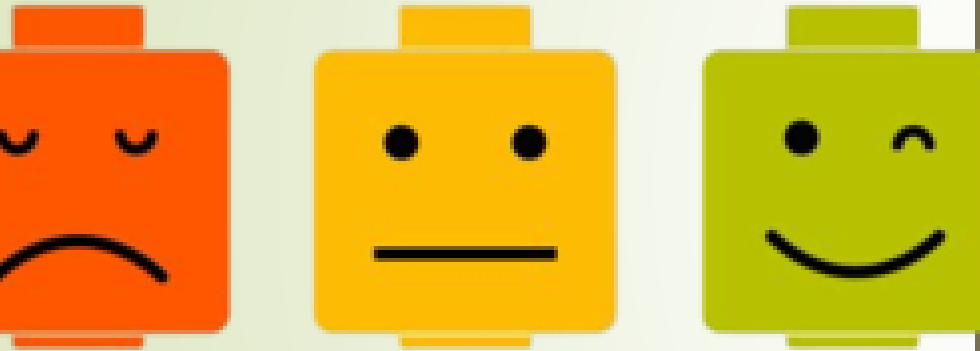
Να συζητούν και να περνούν χρόνο με συγγενείς και φίλους.

Να συζητούν τα προβλήματα με κάποιον που εμπιστεύονται.

Να χαλαρώνουν με διάφορες δραστηριότητες (περπάτημα, τραγούδι, προσευχή, παιχνίδι).

Να βρίσκουν ασφαλείς τρόπους για να βοηθούν και άλλους και να συμμετέχουν. (Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, 2011)

Παρατηρούμε τις δικές μας αντιδράσεις και να φροντίζουμε τον εαυτό μας.



Συναίσθημα Vs Κρίση/ Αποκλίνουσα Συμπεριφορά

«Όλοι γνωρίζουν τι είναι το συναίσθημα μέχρι να τους ζητηθεί να δώσουν έναν ορισμό.

Τότε φαίνεται ότι κανένας δεν γνωρίζει».

(Fehr and Russell: 1984).



Συναίσθημα...

- Πολυπλοκότητα και πολυπλευρικότητα στον ορισμό των συναισθημάτων.
- Σύνθετη υποκειμενική συνειδητή εμπειρία: ο συνδυασμός νοητικών και ψυχοσωματικών καταστάσεων, δεν εκφράζεται ως απλή αίσθηση, αλλά ως κάτι βαθύ, εσωτερικό, που επιδρά στο σώμα (π.χ. καρδιακός ρυθμός, πυρετός, πόνος στην κοιλιά – σύνηθες στα παιδιά) και την «ψυχή» του ατόμου, και σχεδόν πάντα εκφράζεται (στο πρόσωπο, στη φωνή, στη στάση του σώματος) και είναι παρατηρήσιμο από τους άλλους.
- Το συναίσθημα είναι αποτέλεσμα περίπλοκων ορμονικών επιδράσεων και του ασυνείδητου νου. Τα συναισθήματα είναι πολύ δύσκολο να ελέγχονται, με συνειδητή προσπάθεια. Προκαλούν την αλλαγή συμπεριφοράς ανάλογα με την κατάσταση στην οποία αυτά βρίσκονται.
- Τα συναισθήματα είναι περίπλοκα πράγματα και είναι στενά συνυφασμένα με την γνωστική λειτουργία και το κίνητρο (Hascher: 2010).
- Στον άνθρωπο τα συναισθήματα πολλές φορές γίνονται αιτία να μη μπορεί να ζει κανείς με λογικά αποδεκτό τρόπο.



Συναίσθημα...

(Paul R. Kleinginna και η Anne M. Kleinginna)

Το συναίσθημα είναι μία περίπλοκη σειρά αλληλεπιδράσεων ανάμεσα σε υποκειμενικούς και αντικειμενικούς παράγοντες με παρεμβολές από νευρικά ορμονικά συστήματα τα οποία:

- αυξάνουν τις συναισθηματικές εμπειρίες όπως τα αισθήματα ερωτικής διέγερσης, ευχαρίστησης/ δυσαρέσκειας.
- δημιουργούν διανοητικές διαδικασίες όπως, συναισθηματικά σχετικές αντιληπτικές επιδράσεις, αξιολογήσεις και διαδικασίες ετικετοποίησης.
- ενεργοποιούν ευρείς ψυχολογικές προσαρμογές στις διεγερτικές καταστάσεις.
- οδηγούν σε συμπεριφορά η οποία είναι συχνά αλλά όχι πάντα εκφραστική, καθοδηγούμενη και προσαρμοστική (Kleinginna, Kleinginna:1981).

- ❑ **Συναίσθημα** = κεντρικό και πυρηνικό σημείο ύπαρξης του ανθρώπου => Βασική ανάγκη για Συναισθηματική Επικοινωνία.
- ❑ **Δημιουργία του ανθρώπου** => μέσα από συναισθήματα.
- ❑ **Ζωή στο ενδομήτριο περιβάλλον** => πλαισίωση από συναισθήματα.
- ❑ **Γέννηση** => οδηγείται από συναισθήματα.
- ❑ **Εξέλιξη της ύπαρξης του ανθρώπου** => ανάγκη από συναισθήματα.





Επιτακτική ανάγκη για:

- Ανάπτυξη ικανότητας **αναγνώρισης, αντίληψης, έκφρασης** και **ελέγχου** των συναισθημάτων.
- Εκμάθηση **σχέσης μεταξύ των συναισθημάτων με το σώμα, τον εαυτό, τους άλλους** και τον **κόσμο**.
- Αποδοχή, κατανόηση και έκφραση **θετικών** και **αρνητικών** συναισθημάτων και τρόποι διαχείρισης.
- **Ποιοτική επικοινωνία, ομαδικότητα** και **συνεργαστικότητα** με συνομηλίκους.
- Ανάπτυξη προσωπικής ευθύνης.
- **Αυτογνωσία** και **αυτοπεποίθηση** μέσα από βιωματικές εμπειρίες.
- Ενίσχυση της **ενσυναίσθησης** και **αποδοχής της διαφορετικότητας**.
- Αναγνώριση δυσκολιών συμπεριφοράς και συνύπαρξης και εκμάθηση τρόπων επίλυσης και ελέγχου.

Αναγνώριση
συναισθημάτων στο
νηπιαγωγείο:
Ολοκληρωμένο πρόγραμμα
με 10 σελίδες για συζήτηση.



Ενσυναίσθηση (βίντεο)

- Ζωτικής σημασίας η ανάπτυξή της από νεαρή ηλικία.
- ✓ Ενίσχυση θετικών σχέσεων.
- ✓ Μείωση συγκρούσεων.
- ✓ Οικοδόμηση αρμονικής κοινωνίας.



Το νηπιαγωγείο προσφέρει ένα γόνιμο έδαφος για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης μέσω:

- Διαδραστικών παιχνιδιών – παιχνιδιών ρόλων – συνεργατικών παιχνιδιών που απαιτούν ομαδική εργασία (πχ επίλυση παζλ, συνεργατικά κατασκευαστικά έργα).
- Χρήσης λογοτεχνίας και αφήγησης (Ενδεικτικά παραμύθια και ιστορίες).
- Συνεργατικής μάθησης.
- Καλλιτεχνικών/ εικαστικών τεχνών (μέσο για δημιουργική έκφραση και εξερεύνησης των συναισθημάτων).
- Μουσικών δραστηριοτήτων.
- Υπαίθριων δραστηριοτήτων (εξερευνώντας τη φύση).



Δραστηριότητες καλλιέργειας της ενσυναίσθησης (1)

1.Απλή συναισθηματική κατάσταση: Μιλάμε για τα συναισθήματα μας με τα παιδιά, δημιουργώντας καθημερινές ρουτίνες, οι οποίες μπορούν να αυξήσουν το συναισθηματικό λεξιλόγιο των παιδιών, αλλά μπορούν και να τα βοηθήσουν να αναγνωρίσουν καλύτερα τα συναισθήματα των άλλων.

- Πως νιώθουμε μέσα στη μέρα και πως αλλάζουν τα συναισθήματα μας;
- Πως θα ένιωθαν κάποιοι ήρωες μέσα στην ημέρα τους;
- Πως τα συναισθήματα αλλάζουν το πρόσωπο μας;
- Τι νιώθουμε μέσα στο σώμα μας όταν έρχεται ένα συναίσθημα;

Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες μπορούν να γίνουν:

- με τη μορφή συζήτησης,
- μετά από παραμύθι,
- παρακολουθώντας κάποιον γνωστό ή φίλο μας.



Δραστηριότητες καλλιέργειας της ενσυναίσθησης (2)

2. Ημερολόγιο καλών πράξεων: Μπορούμε να δημιουργήσουμε μαζί με τα παιδιά ένα ημερολόγιο καλών πράξεων και να κάνουμε μια πράξη την ημέρα.

Το ημερολόγιο μπορεί να είναι για τον μήνα, για το δεκαπενθήμερο ή απλά για μια εβδομάδα που θα κάνουμε και μια καλή πράξη.

Μερικά παραδείγματα καλών πράξεων είναι:

- Να κάνουμε μια δουλειά για τον παππού.
- Να γράψουμε ένα όμορφο σημείωμα για κάποιον και να το δει το πρωί.
- Να δώσουμε φαγητό σε ένα σκυλάκι στη γειτονιά.
- Να φτιάξουμε ταΐστρες πουλιών.
- Να δούμε τι ρούχα δεν θέλουμε και να τα δώσουμε σε κάποιους που έχουν ανάγκη.



Δραστηριότητες καλλιέργειας της ενσυναίσθησης (3)

3. Τσάι με τους αγαπημένους ήρωες: Μια όμορφη δραστηριότητα είναι να καθίσετε με τα παιδιά και τα αγαπημένα τους παιχνίδια (πχ κούκλες, λούτρινα, ήρωες κλπ) και να φτιάξετε καθημερινές καταστάσεις.

Το μυστικό στην συγκεκριμένη δραστηριότητα είναι να αφήσουμε **το παιδί ελεύθερο να μιλήσει για τις συμπεριφορές των παιχνιδιών του**, να δούμε τι χαρακτήρα έχει δώσει σε αυτά και στη συνέχεια να το κατευθύνουμε από κατάσταση σε κατάσταση με σκοπό να δούμε τις αντιδράσεις του.

Με λίγα λόγια, αυτή η δραστηριότητα ενσυναίσθησης, **έχει σκοπό να δώσει στο παιδί την θέση του στο κοινωνικό δίκτυο και να το εξοπλίσει με συγκεκριμένες δεξιότητες.**



Δραστηριότητες καλλιέργειας της ενσυναίσθησης (4)

4. Δραματικό παιχνίδι: Το δραματικό παιχνίδι είναι ουσιαστικά η κοινωνία σε μικρογραφία. Στο μπακάλικο, μπορείτε να αφήσετε το παιδί να γίνει ο μπακάλης και εσείς ο πελάτης ή και το αντίθετο. Δίνοντας μια κατάσταση στην αρχή π.χ. «Θα έρθω να πάρω μακαρόνια και ντοματοπελτέ για να φτιάξω μια μακαρονάδα», ξεκινάτε έναν διάλογο που θα βοηθήσει το παιδί να σας καταλάβει αλλά και να σας βοηθήσει αφού, έχει ένα μπακάλικο!

Εναλλακτικά, μπορείτε να στήσετε ένα **σινεμά**, ένα άλλο **μαγαζί** ή το **ιατρείο** και να μπειτε σε διάφορες καταστάσεις με το παιδί. Για παράδειγμα μπορείτε να:

- Κάνετε πως έχετε πονόδοντο και πάτε στον γιατρό.
- Μπήκατε σε μια ξένη ταινία και υπεύθυνος του σινεμά σας ηρεμεί και σας καθοδηγεί για την άλλη αίθουσα.
- Θέλατε να πάρετε από το σούπερ μάρκετ κρέμμυδια αλλά τα ξεχάσατε και ξαναμπαίνετε. Ο υπάλληλος είναι απορημένος.

Στο δραματικό παιχνίδι δεν υπάρχουν κανόνες.



Παιχνίδια Συναισθημάτων με Μουσική

- Στο συγκεκριμένο παιχνίδι συναισθημάτων βάζουμε 4 τραγούδια και εξερευνούμε τα συναισθήματα. Σηκωνόμαστε όρθιοι και χορεύουμε στην αρχή μαζί με τα τραγούδια την πρώτη φορά.
- Την δεύτερη φορά, προσπαθούμε να αποτυπώσουμε τα συναισθήματα που εκφράζει η μουσική στο πρόσωπο μας. Μετά την δεύτερη φορά, βάζουμε πάλι τα τραγούδια αν θέλουμε, ώστε να μιμηθούμε κάποιο ζώο ή κάποιον χαρακτήρα ή καθόμαστε απλά και μιλάμε για κάθε ένα τραγούδι και πως μας έκανε να αισθανθούμε ή τι αισθήματα μας προκάλεσε.

- Σχετικά τραγούδια.

Χαρά: <https://www.youtube.com/watch?v=MOWDb2TBYDg>

Λύπη: <https://www.youtube.com/watch?v=aWIE0PX1uXk>

Θυμός: <https://www.youtube.com/watch?v=Dn4F42bG9Dg>

Ενθουσιασμός: https://www.youtube.com/watch?v=mGx_FATyasQ

Παιχνίδια Συναισθημάτων με Θέατρο

- Στο συγκεκριμένο παιχνίδι θα μιμηθούμε έναν αγαπημένο μας ήρωα και πως αυτός θα ένιωθε σε συγκεκριμένες καταστάσεις της ζωής του.
- Μπορείτε να διαλέξετε όποιον θέλετε. Μπορείτε να συνδυάσετε το παιχνίδι με βάση ένα παραμύθι που διαβάσατε πρόσφατα.

1. Ο Πασχάλης, έχασε τον δρόμο του στο δάσος την νύχτα, άκουγε λύκους να φωνάζουν, κρύφτηκε πίσω από ένα θάμνο αλλά μια αρκούδα τον έπιασε στο κυνήγι.
2. Ο Πασχάλης γλίτωσε από την αρκούδα και γύρισε σπίτι του. Μόλις ηρέμησε η πόρτα χτύπησε! Ήταν η γιαγιά του, που του έφερε μια μεγάλη τούρτα να φάει. Ήταν ενθουσιασμένος.
3. Ο Πασχάλης, έφαγε και η κοιλιά του χόρτασε. Αφού έφυγε η γιαγιά του οι φίλοι του τον επισκέφτηκαν με αστεία και παιχνίδια. Η χαρά του ήταν μεγάλη!
4. Το άλλο πρωί, ο Πασχάλης είδε πως ο σκύλος του έσπασε το λουρί του και έφυγε στο δάσος, στεναχωρήθηκε πολύ που τον έχασε. Όλη τη μέρα σκεφτόταν πόσο όμορφα είχε περάσει με τον σκύλο του.





Βιωματικά παιχνίδια που βοηθούν στην αντίληψη της διαφορετικότητας, την αποδοχή και την ενσυναίσθηση (1)

► 1. Παιχνίδι επίλυσης προβλημάτων/ παιχνίδια συνεργασίας

Οι στόχοι αυτού του παιχνιδιού είναι: συνεργασία και ανταγωνισμός, σύγκρουση και διαφοροποίηση, δεξιότητες ζωής σε σχέση με τη διαχείριση των προβλημάτων μέσα από τα δικαιώματα των εμπλεκομένων.

Οι μαθητές χωρίζονται σε ζευγάρια. Ο/η εκπαιδευτικός τους ζητά να δραματοποιήσουν και να σκηνοθετήσουν την εξής κατάσταση: «Είστε στην έρημο με ελάχιστο νερό στο παγούρι. Τί θα σκεφτείτε και πώς θα αντιδράσετε;».

Αφού ολοκληρωθεί η δραματοποίηση, οι μαθητές μπαίνουν σε ομάδες των έξι (ανα τρία ζευγάρια) και συζητούν τις λύσεις που έδωσαν. Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια:

- -Ήταν εύκολο να αποφασίσετε;
- -Υπήρξαν συγκρούσεις;

Βιωματικά παιχνίδια που βοηθούν στην αντίληψη της διαφορετικότητας, την αποδοχή και την ενσυναίσθηση (2)

► 3. Παιχνίδι συνεργασίας

Ο/ η εκπαιδευτικός απλώνει στο πάτωμα εφημερίδες σε τρεις-τέσσερις περιοχές (κάθε περιοχή έχει εμβαδόν 2-4 τετραγωνικά μέτρα, σχηματίζει δηλαδή μια «σχεδία»).

Οι μαθητές χωρίζονται τυχαία σε 3-4 ομάδες, όσες και οι σχεδίες. Ο/ η εκπαιδευτικός οδηγεί με θεατρική αφήγηση τους μαθητές να φανταστούν ότι περπατούν κάπου στην Αφρική σε ένα ασφαλτικό δρόμο, έπειτα μπαίνουν σε χωμάτινο δρόμο, δρόμο με χαλίκια κτλ, αποφεύγουν ένα φίδι, πηδούν ένα ρυάκι, τεντώνονται και μαζεύουν ένα φρούτο, φτάνουν στο ποτάμι, είναι κουρασμένοι, σκέφτονται ότι ένα μπάνιο θα τους κάνει καλό, κολυμπούν, κολυμπούν, ξεχνιούνται και βρίσκονται στη μέση του ποταμού. Ευτυχώς βλέπουν τις σχεδίες (εφημερίδες) και ανεβαίνουν όλοι πάνω (η κάθε ομάδα μαζί). Και το ταξίδι αρχίζει! Έχει κύμα, σε λίγο το ποτάμι ηρεμεί, κωπηλατούν. Όμως κάνουν την εμφάνισή τους οι ...κροκόδειλοι! Περιτριγυρίζουν τις σχεδίες... Με φωνή δυνατή ο/ η εκπαιδευτικός (κροκόδειλος) κόβει τα πρώτα κομμάτια από μια σχεδία, μετά από τις άλλες. Οι μαθητές αναγκάζονται να περιοριστούν σε όσο κομμάτι σχεδίας απέμεινε. Πρέπει να σωθούν και να μείνουν όλοι επάνω. Ο/ η εκπαιδευτικός-κροκόδειλος συνεχίζει να περιτριγυρίζει και να κόβει κομμάτια από τις σχεδίες... Οι σχεδίες μικραίνουν... Ο/η εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού δεν σταματά να δίνει εξηγήσεις. (Μπορεί π.χ μια σχεδία να διαλυθεί, οπότε οι επιβαίνοντες κολυμπούν και ανεβαίνουν σε άλλη σχεδία). Στο τέλος ακολουθεί συζήτηση, εντυπώσεις από το παιχνίδι. Οι μαθητές περιγράφουν πώς αντέδρασαν σε στιγμές κρίσης και περιγράφουν επεισόδια της ομάδας τους.

Βιωματικά παιχνίδια που βοηθούν στην αντίληψη της διαφορετικότητας, την αποδοχή και την ενσυναίσθηση (3)

➤ 3. Παιχνίδι για την αποδοχή

α) Ο/η εκπαιδευτικός ζητεί από τα παιδιά να περιγράψουν τα χαρακτηριστικά ενός λεμονιού (κίτρινο, στρογγυλό, πικρό, ξινό κτλ). Γράφει τις απαντήσεις στον πίνακα.

β) Χωρίζει τα παιδιά σε μικρότερες ομάδες και δίνει στην καθεμιά από ένα λεμόνι. Τους ζητά να γνωρίσουν το λεμόνι τους εξετάζοντάς το, παρατηρώντας όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Τους λέει να μην σημαδέψουν ή παραμορφώσουν το λεμόνι τους με οποιοδήποτε τρόπο. Μπορούν να δώσουν στο λεμόνι τους ένα όνομα, να δημιουργήσουν μια ιστορία, να αρχίσουν να το προσωποποιούν, σαν να είχε προσωπικότητα.

γ) Ένα παιδί από κάθε ομάδα μιλά στην ολομέλεια για το λεμόνι της ομάδας του και τους λέει την ιστορία του.

δ) Ο/ η εκπαιδευτικός βάζει όλα τα λεμόνια στο κέντρο του κύκλου και τα ανακατεύει. Ζητά από κάποιο παιδί να έρθει να αναγνωρίσει και να πάρει το λεμόνι της δικής του ομάδας (αναμένεται ότι μετά τη δουλειά που έγινε, θα του είναι εύκολο).

ε) Τα παιδιά βάζουν και πάλι όλα τα λεμόνια στο κέντρο του κύκλου. Ο/ η εκπαιδευτικός φέρνει δίπλα τους ένα κόκκινο μήλο. Ρωτά τα παιδιά αν αυτό το νέο φρούτο χωράει σε αυτό τον λεμονόκοσμο.

Θέματα για τη συζήτηση

-Γιατί ήταν τόσο εύκολο να αναγνωρίσετε το λεμόνι σας;

-Είχατε ποτέ ιδέες/ γνώμη για κάποιο πρόσωπο που δεν ίσχυαν πια όταν τον/ την γνωρίσατε;-Υπήρξατε ποτέ το άλλο φρούτο σε ένα λεμονόκοσμο; Πώς το χειριστήκατε;

Βίαη/ Αποκλίνουσα Συμπεριφορά

- Ως βίαη ή αποκλίνουσα, χαρακτηρίζεται η συμπεριφορά που παρεκκλίνει από τους κοινωνικούς κανόνες και δημιουργεί προβλήματα στο κοινωνικό σύνολο.
- Δεν ορίζεται σαφώς μόνο η σωματική βία.
- Άλλα **είδη αποκλίνουσας συμπεριφοράς**:
 - ☐ Λεκτική/ Συναισθηματική βία
 - ☐ Μικροβιαιότητες
 - ☐ Εκφοβιστική Συμπεριφορά (Bullying)
 - ☐ Καταπίεση
 - ☐ Απομόνωση κλπ

Βίαιες/ Αποκλίνουσες Συμπεριφορές στο Νηπιαγωγείο

- Πολύ συχνές τέτοιες συμπεριφορές.
- Τα παιδιά **δεν έχουν «κακό» χαρακτήρα**, έχουν ανάγκη κάποιος να τους καλύψει **συναισθηματικά κενά ή ανάγκες**.
- Η μη ολόπλευρη αποδοχή, η περιθωριοποίηση και οι «ταμπέλες», οδηγούν σε αποκλίνουσα συμπεριφορά («Το αόρατο αγόρι»).



Ρόλος Εκπαιδευτικού (1)

- ❑ Γονέας
- ❑ Ψυχολόγος
- ❑ Φίλος
- ❑ Παιδαγωγός
- ❑ Πρότυπο μίμησης

Το παιδί στο νηπιαγωγείο έχει την ικανότητα να κατανοεί τα συναισθήματά του, που το βοηθούν να κατευθύνει τις συμπεριφορές του, αλλά η συγκεκριμένη περιοχή ανάπτυξης παιδιών χρήζει προσοχής και απαιτείται υποστήριξη από ενήλικες (Paanola, LillaEvelin, 2017).

=> Υποχρέωση εκπαιδευτικού για πρόληψη και διαχείριση προβληματικών καταστάσεων > εκπαίδευση σε κοινωνικοσυναισθηματικές δεξιότητες και κατάκτησης συναισθηματικής νοημοσύνης (EQ).

Απαραίτητη:

Η συναισθηματική νοημοσύνη του ίδιου εκπαιδευτικού.

Η επαγγελματική ανάπτυξη και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Ρόλος Εκπαιδευτικού (2)

- Προώθηση ένταξης σε κοινωνικές ομάδες και σε εκτεταμένες επαφές με ομάδες συνομηλίκων.
- Συναισθηματική ασφάλεια στα παιδιά (διαμόρφωση περιβάλλοντος πλούσιου σε συναισθήματα) => «ενσυναισθητικός ακροατής».
- Αχρείαστη η επίκριση, τα κατηγορώ = μπουμέραγκ: οι συμβουλές και ο λόγος του εκπαιδευτικού δεν θα έχει βαρύτητα.
- Ήρεμη και θετική προσέγγιση (βοηθητικές ερωτήσεις) και ενθάρρυνση έκφρασης των παιδιών => πλαίσιο εμπιστοσύνης μεταξύ παιδιού - εκπαιδευτικού.
- Δομημένο εκπαιδευτικό υλικό και ένταξη συνεργατικής μάθησης στην τάξη.
- Καθορισμός κανόνων – **ΚΩΔΙΚΑΣ ΚΑΛΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ** = κατάρτιση στην αρχή της χρονιάς = μορφή συμβολαίου, δεν είναι κάδρο, ή διακοσμητικό προς έκθεση (το να πούμε «Ζήτα συγγνώμη», χωρίς να κατανοήσουν τον λόγο, δεν είναι η λύση του προβλήματος).
- Όρια σε ανταμοιβές και κυρώσεις.
- Διαρκής αξιολόγηση, αναγνώριση κλίσεων και αδυναμιών του κάθε παιδιού.
- Προγράμματα πρώιμης παρέμβασης.
- Εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης.

Ρόλος Εκπαιδευτικού (3)

- Διερεύνηση και όχι «ταμπελοποίηση».
- Παρατήρηση.
- Επικοινωνία.
- Συζήτηση με το παιδί.
- Δραστηριότητες διαχείρισης => στόχος είναι το παιδί να πηγαίνει χαρούμενο στο σχολείο και να έχει φίλους (παράδειγμα).
- Οι αντιπαιδαγωγικές μεθόδοι, δεν φέρνουν αποτέλεσμα, τουλάχιστον μακροχρόνιο.
- Συνεργασία με την οικογένεια (σε ομαλό, θετικό και φιλικό επίπεδο – βαρύνουσας σημασίας τρόπος προσέγγισης των γονέων).
- Απαραίτητη η επικοινωνία σχολείου – οικογένειας, ακόμα και σε περιστατικά που δεν θεωρούνται επείγοντα και ακραία.
- Όταν δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν το πρόβλημα, δεν νίπτουμε τις χείρας.

Μεθοδολογία Συναισθηματικής Αγωγής

- Η διαδραστική αφήγηση στοχευμένων ιστοριών με απώτερο σκοπό την αναγνώριση, την επίγνωση και τη βιωματική έκφραση των συναισθημάτων.
- Η χρήση μουσικο – κινητικών παιχνιδιών, τραγούδι και χειροτεχνία/ ζωγραφική τα οποία συνδέονται θεματικά με την κάθε ιστορία και τα συναισθήματα που αναδεικνύονται μέσα από αυτήν.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Εταιρεία Κοινωνικής Ψυχιατρικής Π. Σακελλαρόπουλος

Παραμύθια

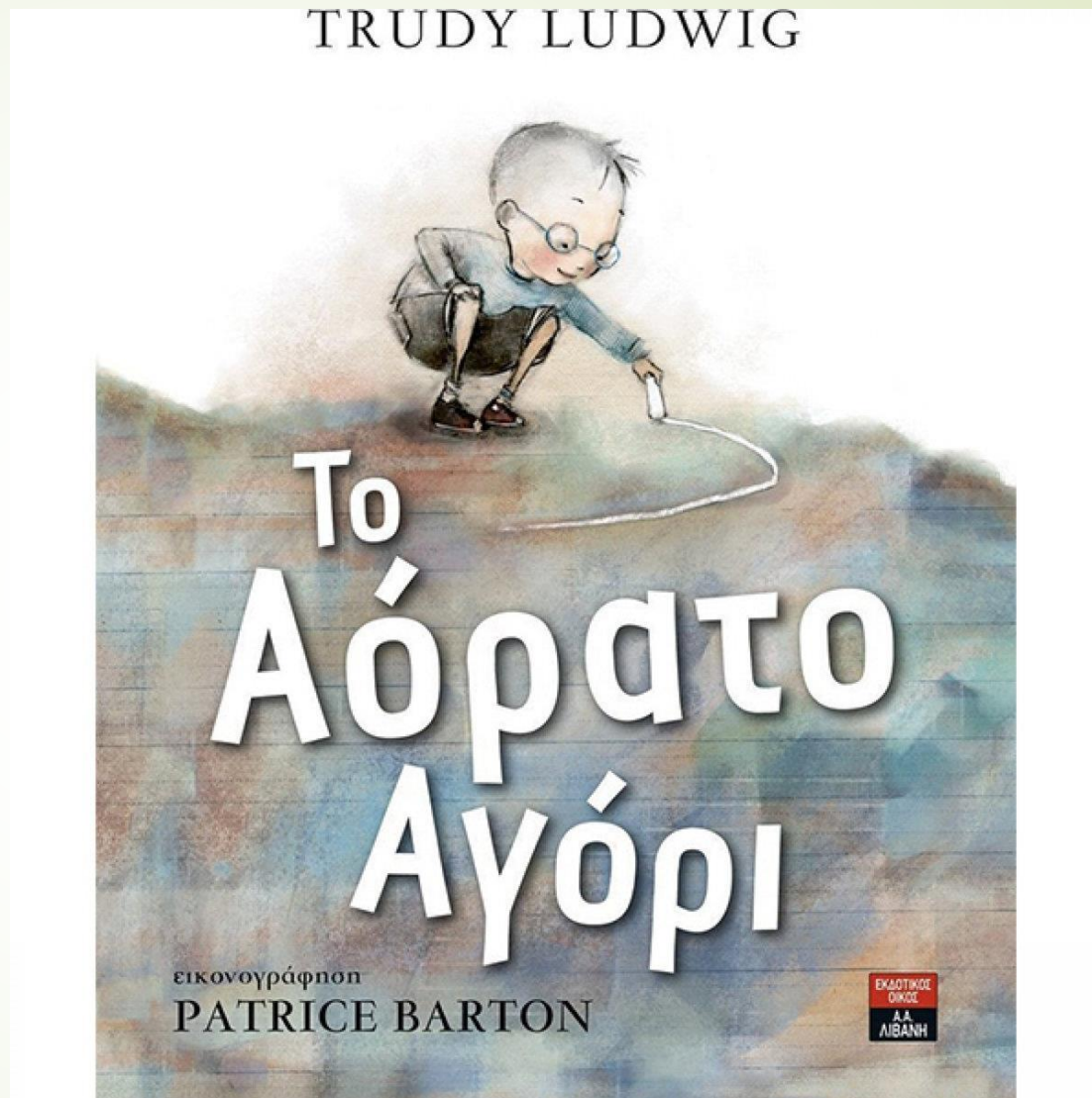
➤ «Το αόρατο αγόρι» (Trudy Ludwig):

Προβληματική κατάσταση = Κανείς ποτέ δεν προσέχει τον Τομ, ούτε σκέφτεται να τον συμπεριλάβει στην ομάδα του.

Λύση προβλήματος = Ένα νέο παιδί έρχεται στο σχολείο. Ο Τομ είναι ο πρώτος που τον κάνει να αισθανθεί καλοδεχούμενος.

Αποτέλεσμα = Οι δυο τους συνεργάζονται σε μια δραστηριότητα και ο Τομ βρίσκει τρόπο να ξεχωρίσει => αποκτά «χρώμα».

Μια ευαίσθητη ιστορία που μας δείχνει πως μικρές πράξεις καλοσύνης μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να ενταχθούν και να διακριθούν σε μια ομάδα.



- «Η Εχθρόπιτα»: Μια ιστορία για τους τρόπους διαχείρισης των διαπροσωπικών σχέσεων και αντιμετώπισης των συγκρούσεων με τους άλλους.



► «Η μέρα που έγινα κι εγώ λύκος»

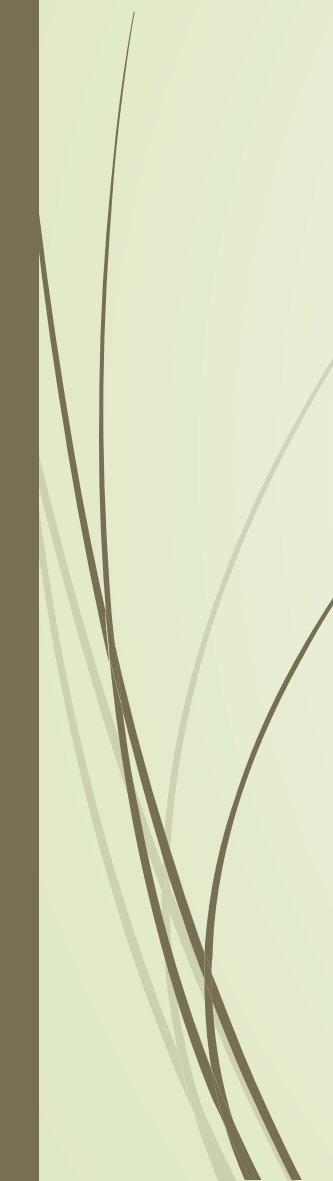
Δεν έχουν μόνο τα παραμύθια κακό λύκο. Έχει έναν και το σχολείο μου. Τη λένε Άγκνες και τριγυρίζει με την αγέλη της.

Για να βάλω ένα τέλος στις κοροϊδίες της και να βρω κι εγώ φίλους, έφτασα να γίνω κι εγώ... "λύκος".

Μια μεστή, δυναμική αποτύπωση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού, έτσι όπως την εισπράττει ένα κορίτσι.

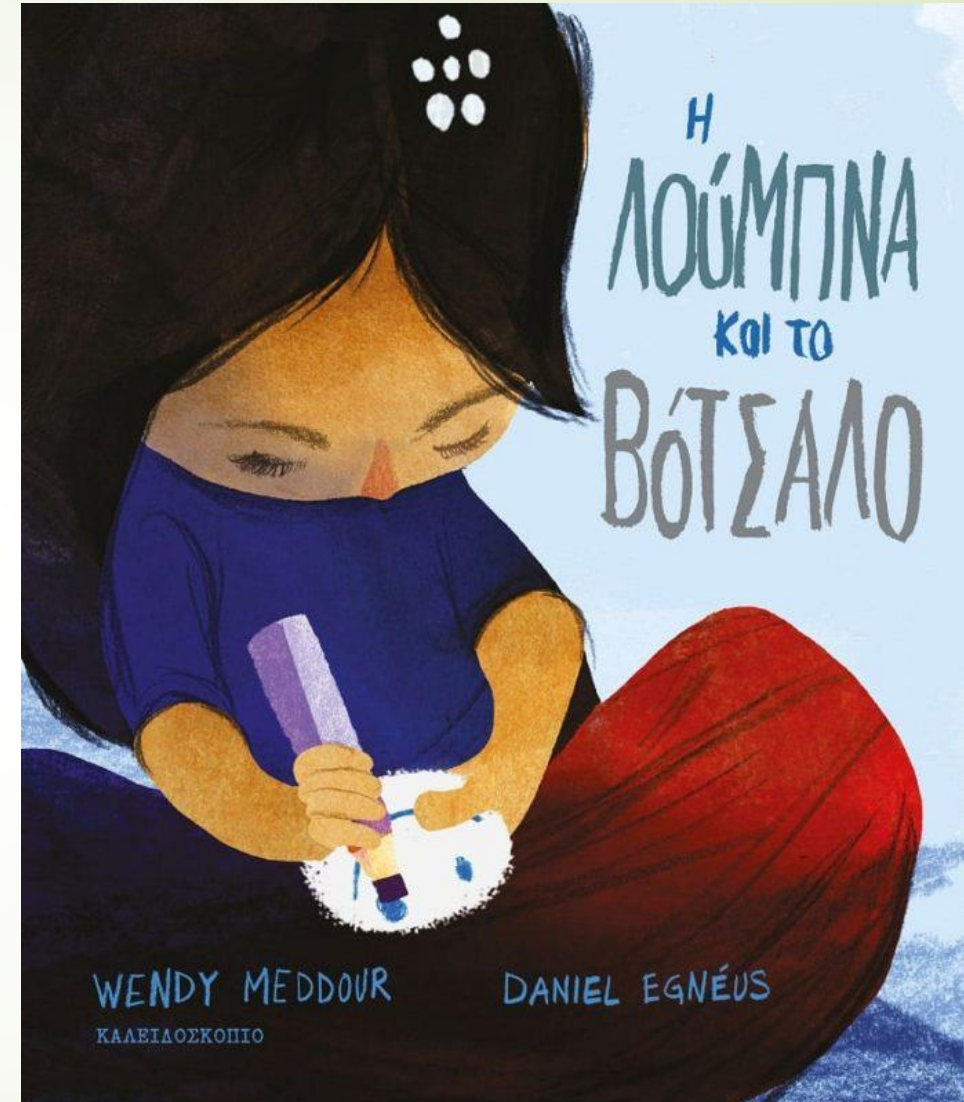
Η επιλογή της να δέχεται bullying από κορίτσια είναι μια πρώτη αντισυμβατική και κατά των στερίων στερεοτύπων επιλογή.



- 
- 
- Η **ιστορία** της Σαρλότ είναι **ρεαλιστική**.
 - **Ένα κορίτσι δέχεται εκφοβισμό και λεκτική βία και φοβάται να πάει σχολείο.** Σωματοποιεί τον φόβο της, δυσκολεύεται να τον μοιραστεί με τη μητέρα της πιστεύοντας ότι θα πάψει να υφίσταται, αλλά δεν κατορθώνει τίποτα.
 - Όταν μια μέρα αποφασίζει να νικήσει τον φόβο της, κάνει σε ένα άλλο παιδί αυτό ακριβώς που της έκαναν: εκφοβίζει, φέρεται επιθετικά, με αναίδεια. Η αγέλη αμέσως υποχωρεί μπροστά στη συμπεριφορά της· την αποδέχεται. Η λεκτική επίθεση σε αδύναμο, είναι ο κοινός κώδικας που μοιράζονται πια, ένα διαβατήριο ότι «ανήκεις σ' εμάς».
 - Η Σαρλότ όμως έχει την ενσυναίσθηση και τη δεξιότητα να αποκηρύξει αυτήν την συμπεριφορά, να απαρνηθεί την αποδοχή της Άγκνες και της αγέλης της και να δώσει χείρα βοήθειας στον Σάιμον. Να κάνει δηλαδή αυτό που δεν έκανε κανείς με εκείνη. **Αυτό είναι ρεαλισμός. Να μπορείς να δείξεις την πραγματικότητα μέσα από μια ιστορία, να δώσεις στο παιδί-αναγνώστη όψεις της, όψεις που έχει ζήσει ή που είναι πιθανό να ζήσει ο ίδιος/η ίδια ή κάποιος/-α άλλος-η μπροστά του, δίπλα του.**

«Η Λούμπνα και το βότσαλο»

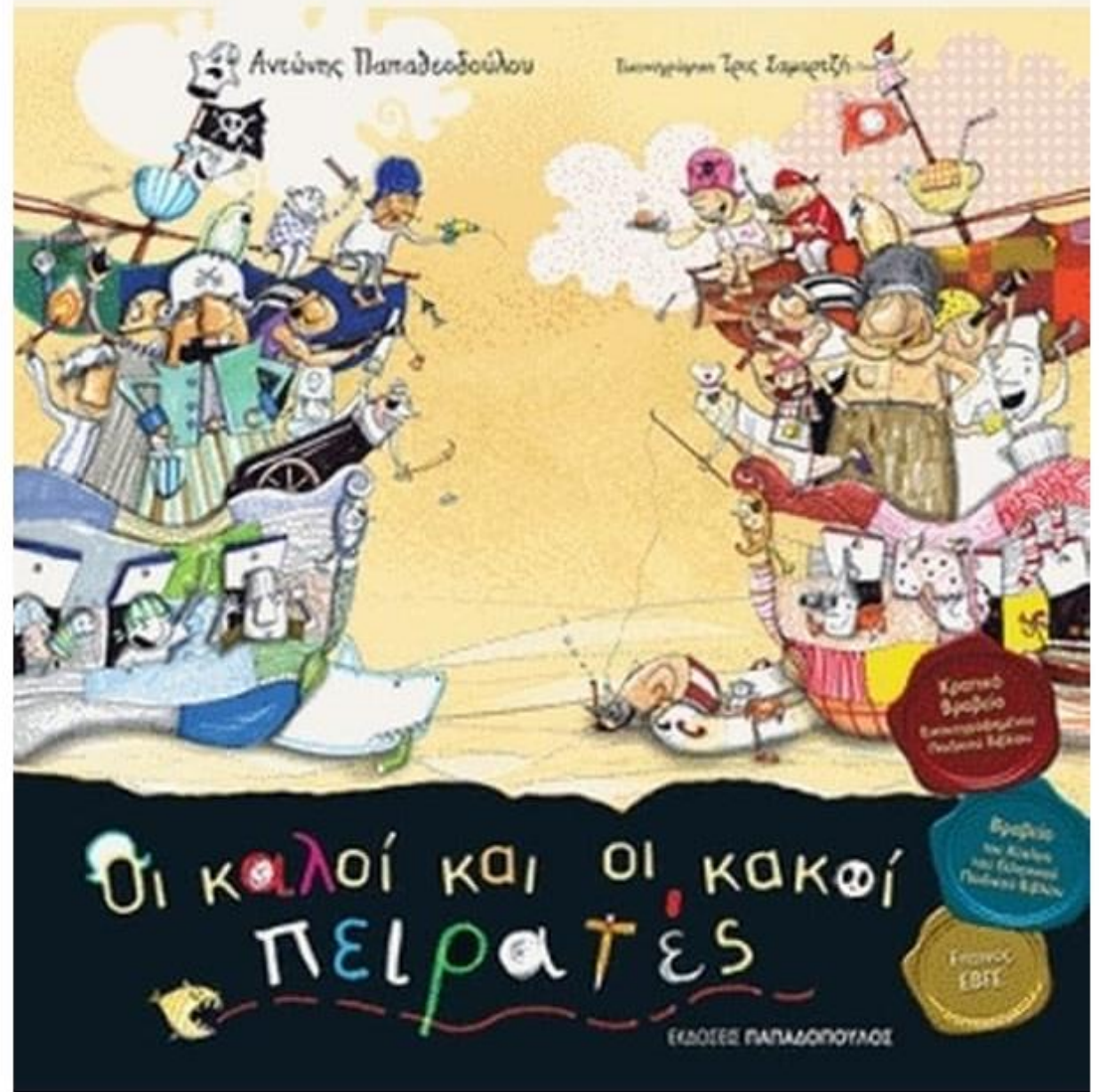
- Ο καλύτερος φίλος της Λούμπνα είναι ένα... βότσαλο! Είναι πάντα εκεί. Στέκει σταθερό και ακούραστο, αγέρωχο και... χαμογελαστό! Την κοιτάει, την ακούει, της κρατάει συντροφιά και της χαμογελάει κάθε μέρα μ' ένα μόνιμο χαμόγελο, εκείνο που η ίδια του ζωγράφισε. Η Λούμπνα του μιλάει, το φροντίζει, το φυλάει, το κρατάει ζεστό τις κρύες μέρες...



- 
- 
- Λίγο καιρό μετά έρχεται στον καταυλισμό ένα αγόρι, ο Αμίρ. Δεν μιλάει, κοιτάζει γύρω του... Η Λούμπνα του γνωρίζει τον καλύτερό της φίλο και μια ακόμη φιλία ξεκινάει. Όσπου, έρχεται η στιγμή εκείνη που πρέπει να φύγει... Η δύσκολη ώρα του αποχωρισμού.
 - Όταν έρχεται η στιγμή να φύγει, η Λούμπνα, θα δώσει αυτή τη «δύναμη», το πολύτιμό της Βότσαλο, στον φίλο της Αμίρ, που μένει πίσω. Θα το αποχωριστεί, όσο δύσκολο κι αν είναι, γιατί εκείνος τώρα το έχει μεγαλύτερη ανάγκη, το χρειάζεται περισσότερο, και εκείνη το γνωρίζει.
 - Πανέμορφη και εξαιρετικά συγκινητική ιστορία για τους **δεσμούς αγάπης, τη δύναμη της φιλίας, την αναγκαιότητα και τη βαρύτητά της στη ζωή μας, αλλά και την ενσυναίσθηση, την αξία του χαμόγελου, την ανιδιοτέλεια, την αλληλοβοήθεια, τη φροντίδα.**

«Οι καλοί και οι κακοί πειρατές»

- Έξυπνο χιούμορ απέναντι σε κάθε μορφής «κακό».
- Διαχείριση λεκτικού εκφοβισμού, επιθετικότητας και βίας.
- Ανάπτυξη συναισθημάτων μέσω της ομαδικότητας και της αποδοχής του διαφορετικού.



«Βρομοκάτσικο! Χαζόχηννο!»

- Στην πραγματικότητα το κατσικάκι και το χηνάκι είναι κολλητοί φίλοι, παρόλο που μερικές φορές τσακώνονται και δε θέλουν να ξέρουν το ένα το άλλο. Οι ιστορίες που διηγείται το καθένα, από την δική του σκοπιά, θίγουν τα πιο σημαντικά προβλήματα της καθημερινότητας ενός παιδιού: **τον τσακωμό και τη συμφιλίωση, τον εγωισμό και τη γενναιοδωρία, την αποτυχία και την επιτυχία, την παραδοχή και τη συγγνώμη.**



«Μεγάλος και κακός»

- Ο ήρωας της Λιλιάνα Σινέτο είναι χαριτωμένος, αγαπησιάρης, γλυκός κι ουδεμία σχέση έχει με το προσδοκώμενο του είδους του και της φυλής του. Η διαφορετική προσωπικότητα του μικρού λύκου -που πρέπει να είναι άγριος-, το καθιστά ιδανικό για την επεξεργασία της έννοιας των προκαταλήψεων, της «ταμπέλας» που κουβαλάμε συχνά από την στιγμή της πρώτης μας ανάσας, αλλά και της αποδοχής του εαυτού μας και της προσωπικής μας ευχαρίστησης. Αυτό που οι άλλοι περιμένουν από εμάς, οι προσδοκίες τους, δεν συμβαδίζουν πάντα κι ενίοτε μας βαραίνουν και έρχονται σε αντιδιαστολή με τα προσωπικά μας θέλω, με τις προτιμήσεις και τις πραγματικές επιθυμίες μας.

Μεγάλος και... κακός!

ΛΙΛΙΑΝΑ ΣΙΝΕΤΟ

ΠΟΛΙ ΜΠΕΡΝΑΤΕΝ



ΜΕΤΟΙΧΜΙΩ

«Φίλοι στον λόφο»

- Ένα βιβλίο νεύμα για τη φιλία, την ανιδιοτέλεια και την αποκλειστικότητα στις σχέσεις.



«Τι μπορείς να κάνεις με ένα πρόβλημα;»

- Γιατί βρίσκεται εκεί ένα πρόβλημα;
- Γιατί τα προβλήματα μας προκαλούν, μας διαμορφώνουν, μας ωθούν, μας βοηθούν να μάθουμε πόσο δυνατοί, γενναίοι και ικανοί είμαστε στ' αλήθεια;
- Εσύ τι θα κάνεις με το πρόβλημά σου;

ΑΠΟ ΣΕΝΑ ΕΞΑΡΤΑΤΑΙ !!!



«Η ανησυχία της Ρούμπι»

- Με όμορφο και γλυκό τρόπο το βιβλίο αυτό μαθαίνει στα παιδιά που βασανίζονται από διάφορες φοβίες και ανησυχίες, να καταλάβουν πως όταν τις μοιράζονται με τους φίλους και την οικογένειά τους, αυτές συρρικνώνονται και πολλές φορές εξαφανίζονται. Άλλωστε όπως λέει και στο βιβλίο «όλοι έχουμε ανησυχίες που και που» αλλά τώρα ξέρουμε και πώς να τις αντιμετωπίζουμε!



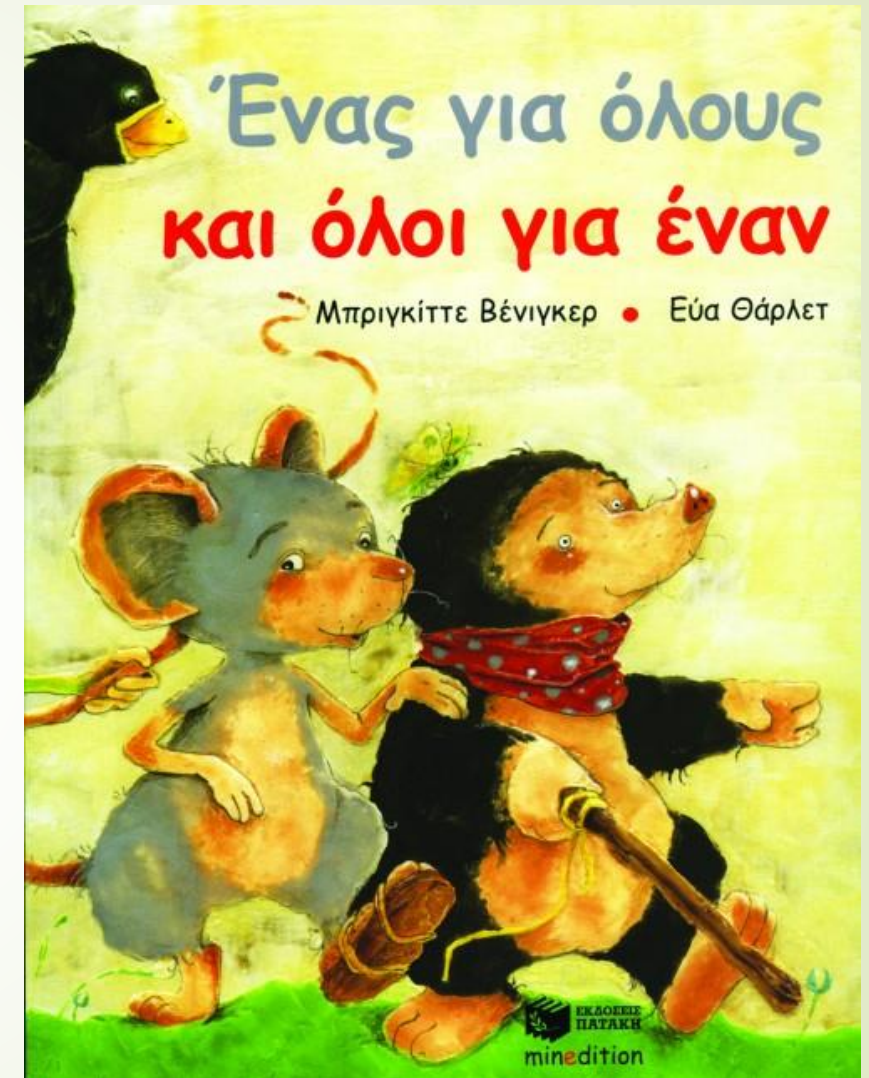
«Πέντε Δέκα Δεκαπέντε»

- Αξία της φιλίας, της συνύπαρξης και της ενσυναίσθησης, που είναι σημαντικότερη από κάθε νίκη και ανταγωνισμό.



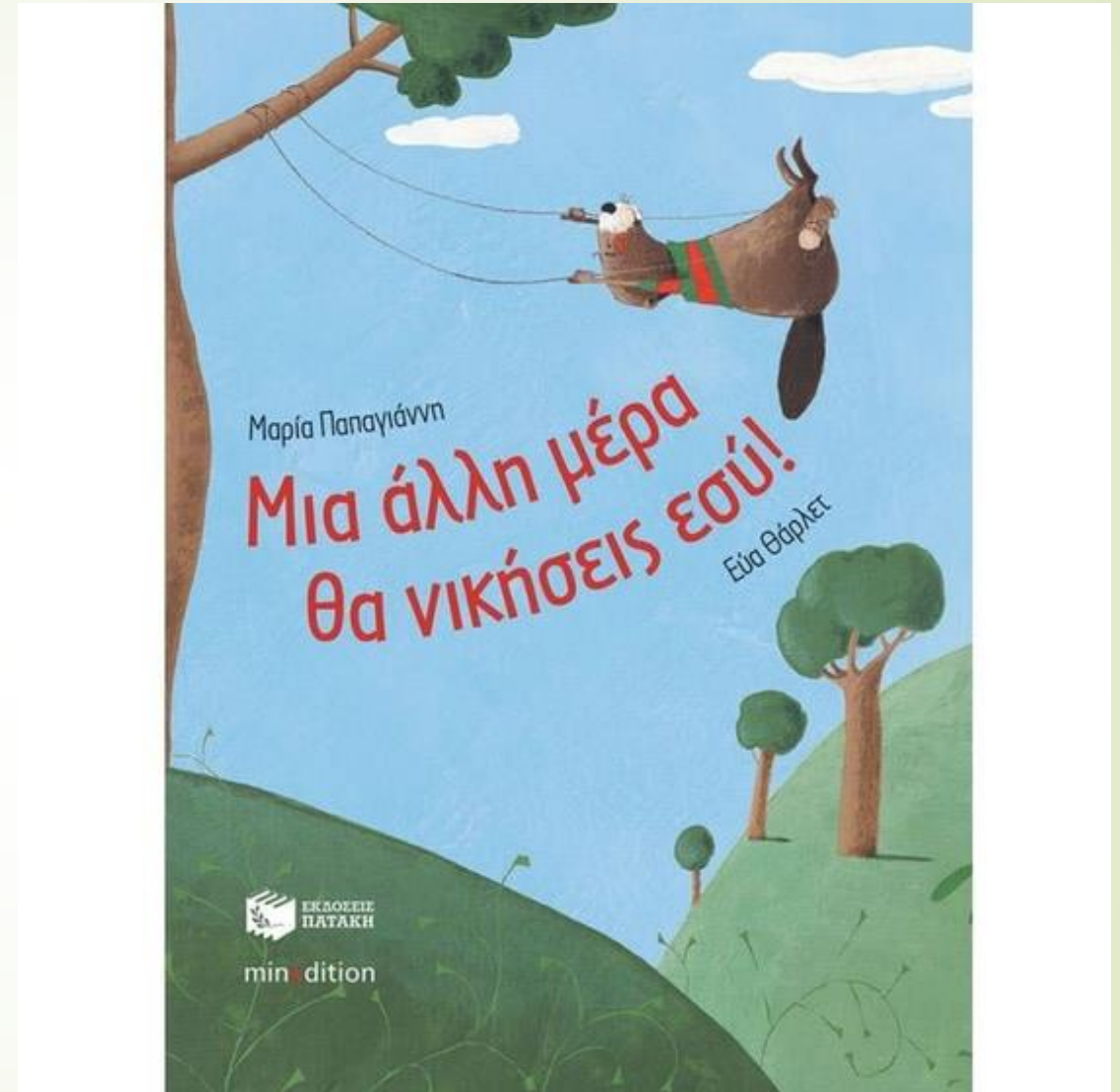
«Ένας για όλους και όλοι για έναν»

- Ομαδικότητα.
- Τα θαύματα που μπορεί να κάνει κανείς όταν εργάζεται μαζί με άλλους.



«Μια άλλη μέρα θα νικήσεις εσύ!»

- Δεν έχει τόση σημασία ποιος κερδίζει, αλλά ποιος ξεπερνά τον εαυτό του.



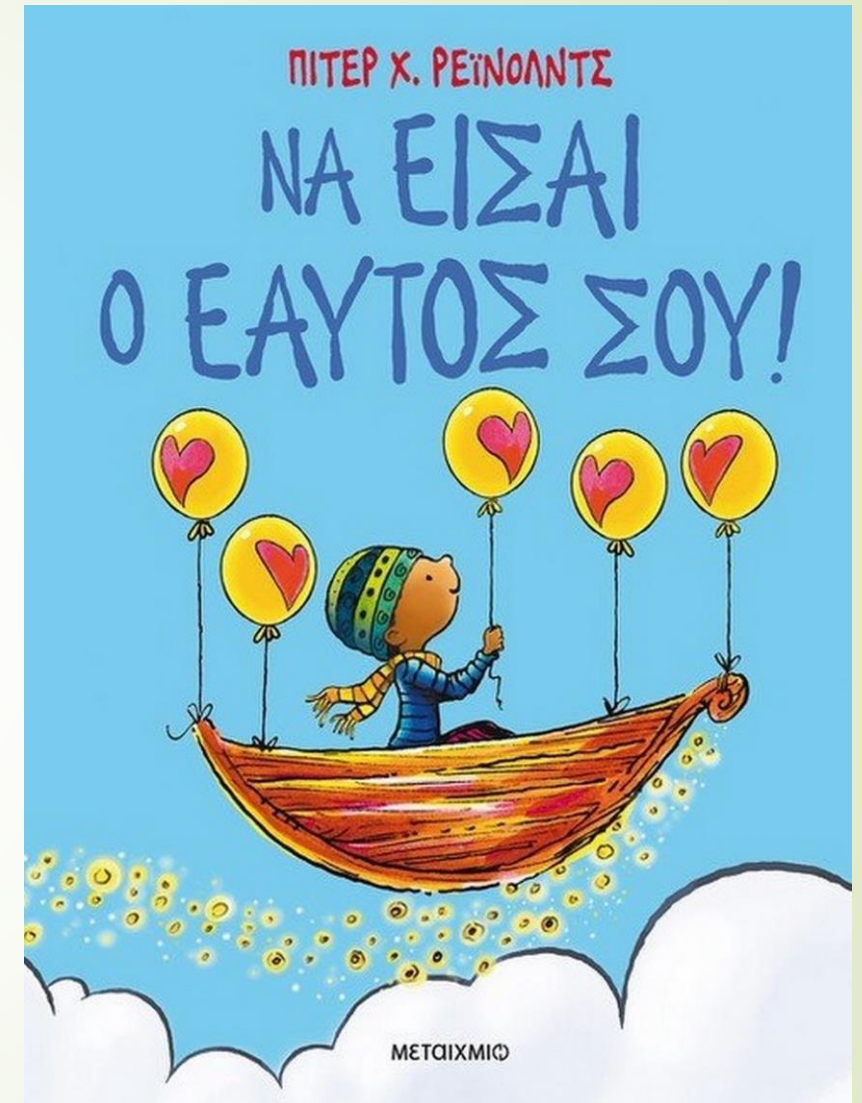
«Η μεγάλη τσέπη της Χόπλα»

- Κατάλληλο για την διαμόρφωση της προσωπικότητας.
- Η Χόπλα, το μικρό καγκουρό, κάτω απ' το κρεβάτι της κρύβει ένα μυστικό: ένα κουτί που έχει μέσα πολλούς θησαυρούς. Μόνο που οι θησαυροί αυτοί, προτού φτάσουν στο κουτί της Χόπλα, έχουν μπει πρώτα στην τσέπη της. Και πριν μπουν στην τσέπη της, ήταν πάνω στα θρανία των συμμαθητών της. Τι θα γίνει όμως τη μέρα που όλοι θ' ανακαλύψουν τι κρύβει η μεγάλη τσέπη της Χόπλα;



«Να είσαι ο εαυτός σου»

- Η διαμόρφωση της ταυτότητας αρχίζει με τη γέννηση ενός ατόμου = στόχος εικονοβιβλίου = ένας πρώιμος προβληματισμός για τον σεβασμό στη διαφορετικότητα και την αυτοαξία.
- Παραμερίζοντας προκαταλήψεις και στερεότυπα σχετικά με το φύλο, την εθνικότητα, τα ατομικά χαρακτηριστικά και την εμφάνιση ο Π. Ρεϊνολντς εστιάζει στη δυναμική της οικοδόμησης της προσωπικής ταυτότητας ως μια διαδικασία αυτοανακάλυψης κι αυτοβελτίωσης υπονομεύοντας το «κανονικό» ή το «συνηθισμένο».
- Προσέγγιση δύσκολου θέματος με τρυφερές προτροπές.



Επιπλέον Ενδεικτικές Δραστηριότητες...

- Καρέκλες της συζήτησης.
- «Ο καλός και ο κακός φίλος» - ενδυνάμωση αυτών που δέχονται τον εκφοβισμό/ απομόνωση/ κοροϊδία και αποδυνάμωση αυτού που εκφοβίζει/ απομονώνει/ κοροϊδεύει κλπ (παραδείγματα από παραμύθια).
- Βιωματικά (ή/ και μουσικά) εργαστήρια (Ο κάβουρας Σεμπάστιαν: ιστορία ενός ψαριού που αρνείται πεισματικά να μοιράζεται τα παιχνίδια του με τους άλλους και που στο τέλος μένει μόνο του. Πώς θα μπορέσει άραγε να κερδίσει ξανά την αγάπη των άλλων ψαριών και τους παλιούς του φίλους; Πρόκειται για ένα διαδραστικό παραμύθι, διασκευή της ιστορίας 'Το ψάρι που το έλεγαν Ουράνιο Τόξο' του Marcus Pfister, που μέσα από διάφορες μουσικοκινητικές δραστηριότητες ζωντανεύει τους ήχους της θάλασσας και υπενθυμίζει τη χαρά του να μοιράζεσαι).

Σας ευχαριστώ...

Μαρκέλλα Πιτσιλλίδου

Εκπαιδευτικός
Προδημοτικής
Εκπαίδευσης

Απόφοιτος Τμήματος
Επιστημών της Αγωγής
Πανεπιστημίου Κύπρου –
Προδημοτική
Εκπαίδευση

Μεταπτυχιακή Απόφοιτος
του προγράμματος
**Αναλυτικά Προγράμματα
και Διδασκαλία, με
κατεύθυνση τη Γλώσσα
και τη Λογοτεχνία**